

MOCSÁR GÁBOR

Mindenki városa

SZÍNJÁTÉK 3 FELVONÁSBAN

HARMADIK FELVONÁS

Szín ugyanaz, mint az első felvonásban. A színpad állapota nem sokat változott, legföljebb valamiféle rend és tisztaság jelzi, hogy már kezd élni. A díszletek ugyanazok. Három férfi színész várakozik a színen, a háttérben most is hallik a zongorakalimpálás, csak hogy most már nem német, hanem orosz dallamokat próbálgat a zongorista. A színészek a tiszt megjelenését várják.

1. jelenet

GUSZTI (Tiborcot memorizálva): „Hahogy panaszkodni akarunk, előbb meg kell tanulnunk írni: mert az ily szegény paraszt az úr elébe nem mehet többé — úgy rendelte Béla király, a merániak hasznát veszik —, hisz összevaskarmolászná a szegénynek patkója a szép sima padlatot! S ha tán utolsó fillérünkre egy törvénytudó felírja a panaszt: ki írja fel keserves könnyeinket, hogy jó királyunk megláthassa azt...” „Te isten” — monda erre Bánk. Hm. Miért legyek én pont Tiborc? Nem igaz? Bánk! A főhős! „Óh, buzogj!” — mondanám.

LAJOS (Misuhoz): Kötelesek vagyunk hallgatni ezt a fogvacogtató produkciót? Amikor egy intrikus — hőst akar játszani?

MISU: Még hozzá — hogyan! Ráillemnek Hamlet szavai: „Ó, vannak színészek...”

LAJOS: Rettenetes... ez, meg a Hamlet!

MISU: „...én is láttam játszani — s hallottam dicsérve másoktól, nagyon pedig — kik, Isten bűnül ne vegye, se keresztyén, se pogány, se általában ember hanglegtését, taghordozását nem bírva követni, úgy megdőlyfösködtek, úgy megordítottak, hogy azt gondolám, a természet valamely napszámosa csinált embereket, de nem csinálta jól, oly veszettül utánozza az emberi nemet...”

GUSZTI: Felelhetnék rá Bánk szavaival így: „Kígyói nyelv...”, de nem teszem. Belőletek egészen egyszerűen az irigység beszél. Mert ti nem játszhatjátok el azt a szerepet, amire vágytok. Hamlet! Csupa király meg királyné, meg gróf, herceg.

MISU: És a te Bánkod? Az eljátszható?

GUSZTI: Tomboló sikerrel. Tiborc! Sorsüldözött jobbágy. A hős leszúrja a királynét! Haladó lépés! Korszerű gondolat! De te (Lajoshoz) Pinkerton sorhajóhadnagy az angol királyi flottából.

LAJOS: Nem lehetne átírni? Nem Pinkerton lenne, hanem mondjuk... Iván Ivánovics, a vörös matrózok

daliás kapitánya. De gondoltam arra is, hogy van az az orosz tárgyú operett, a Sybill... Igazíthatnánk rajta. A nagyhercegből... mondjuk... szovjet nagykövetet csinálnánk... De amit a legjobban sajnállok, az a Csárdáskirálynő.

MISU: Én játszottam... istenem... meg kellett dögleni.

LAJOS: Teljes tanácsstalanság.

GUSZTI: Azért javasoltam, hogy hívjuk el, adjon nekünk instrukciókat az a kapitány... Hogy is hívják... LAJOS: Andrejevics... jöhetne már.

MISU: Nincs más dolgod... Várhatsz nyugodtan.

GUSZTI (*Tiborcot idézve*): „Túrj békességgel, ezt papolta az apáturunk is sokszor, boldogok a békességek, mert isten fiainak hivatnak...”

2. jelenet

TISZT (*az utolsó szavak alatt lép be a színpadra. Guszti már feléje fordulva, meghajolva mondja az utolsó szavakat*): Régen várnak?

MISU: Szóra sem érdemes.

LAJOS: Öt percet, ha vártunk. Viszont az ügy...

GUSZTI: ... megér mégannyi váraozást is. A színházról van szó.

MISU: Játsszani szeretnénk.

LAJOS: Csak azt nem tudjuk, mit.

TISZT: Óh, játszani. Ocsiny haraso! Helyes!

LAJOS: Tanácsot kérünk. Támogatását.

GUSZTI: A véleményét.

MISU: Tapasztaltuk, hogy érdeklődik a színház iránt.

TISZT (*kissé türelmetlenül leül, a tizedes kimegy a színről*): Muszáj! Nekem muszáj.

MISU: Társulati ülés volt, bár nincs igazgatónk.

GUSZTI: Néhány igen fontos kérdésben megtörténtek az első lépések...

LAJOS: Amiket majd követnek a többiek természetesen.

MISU: A társulat kebelén belül lábra kapott a pártok megalakításának gondolata.

GUSZTI: Sikerült létrehozni néhány pártot a fontosabbak közül.

MISU: Úgyelve természetesen az erők megfelelő elosztására.

GUSZTI: Ami pedig az igazgatói szék betöltését illeti, pártom álláspontját a megfelelő időben előterjesztem.

LAJOS: Nyílt titok... önjelöltségről van szó. De az én pártom sem maradhat tétlen ebben a kérdésben.

MISU: Épp azért!... a társulat jövője szempontjából tartom szükségesnek, hogy kinyilvánítsam pártom álláspontját, amely szerint az igazgatói szék betöltésekor figyelembe kell venni...

TISZT: Csend! Könyörgök — csend. Önök, ha jól értem, egy-egy pártot képviselnek?

SZÍNÉSZEK: Igen... Természetesen.

TISZT: Ön melyik pártot?

GUSZTI: Én... természetesen a kommunistát... elvtárs! (*Nagy lendülettel megöleli, kétfelől arcon csókolja a tisztet.*)

TISZT (*Lajoshoz*): Ön ezek szerint...

LAJOS: Hősszerelmes és független kiszagda...

TISZT: Kis-gaz-da?

GUSZTI: Ó a legalkalmasabb. Anyai nagybátyjának jelentős birtokai vannak a dunántúli dombos vidéken.

TISZT: És végül?

MISU (*szégyellősen*): Szociáldemokráta... Senki más nem vállalta!

TISZT: Kitűnő szereposztás. Jutott mindenkinek megfelelő... szerepe?

GUSZTI: Kivéve Rezsőt... apa és jellemszínész. Tehát ő még ingadozik.

LAJOS: Üzenetet vár.

MISU: Egy plébánostól... Balogh páter. Úgy hírlík, pártot fog alapítani. Oda lép be a Rezső, meg a táncosnőnk, akivel... már volt alkalma a kapitány úrnak találkozni.

LAJOS: Még nem tudják, milyen párt lesz, de azért megalakítják.

MISU: Most tartják az alakuló ülést.

LAJOS: Az Úri murit akarja színre vinni. És igazgató akar lenni — természetesen.

TISZT: Mit akar? Úri muri?

GUSZTI: Ez az kérem. Mi szükség éppen most, ezekben a nehéz időkben, éppen most úri murira? Zül-lött, kártyás dzsentrik erkölcstelen-ségeit színre vinni!

TISZT: Erkölcstelenség? Nem kell!

GUSZTI: Az Úri murival végeztünk. A népek tanulságos és felemelő dolgok kellene! Jól mondom, elv-társ?

TISZT: Felemelő, da! Az kell. Népet emelni fel!

GUSZTI: Erre pedig a legjobb eszköz: a Bánk bán. Ez kell a népek.

MISU: Miért éppen a Bánk bán? El-csábítani egy rendes, tisztességes ember rendes, tisztességes feleségét!

TISZT: Olyat nem szabad.

MISU: Na ugye! Idegenek jönnek az országba — da? A magyarok ha-ragszanak rájuk — da? Összeeskü-vés. Az egyik főhős megöli a másik főhős feleségét, mert a főhős fele-sége szereti az idegeneket. Ilyen példát állítani a közönség elé...

TISZT: Nyet... nyet! Nagyon kell vigyázni. Huh, de nehéz színházat csinálni, magyaroknak, istenfáját!

MISU: Itt csakis egy darab jöhet szá-mításba! Klasszikus irodalom! Az emberi kultúra hervadhatatlan ér-téke. A Hamlet. Ki mer ellene szót emelni?

TISZT: Hamlet? Da! Játsszák nálunk is, akkor biztosan jó, nem?

LAJOS: Mi közünk nekünk, magya-roknak, most, a háború vérzivata-ros napjaiban a dánokhoz, egy ré-gen kipusztult dán királyi család zavaros családi ügyeihez, könyör-göm.

TISZT: Nem lehetne valami aktuáli-sat?

LAJOS: Aktuális! Ez az! Menjenek a fenébe a királyok, nem igaz, elv-társ?

TISZT: Persze, persze... fenébe ve-lük...

LAJOS: Muzsika. Tánc, Jókedv. Ope-rett. Ez az aktuális. Ez pártom ál-láspontja is.

GUSZTI: Operett! Könnyű műfaj! Posvány, pocsolya, mocsár. Ez pár-tom álláspontja!

TISZT: Mocsár? Nyet... Az nem kell.

LAJOS: Miért ne lehetne eljátszani a Pillangókisasszonyt? Hol ott a mo-csár? Csupa búbáj, megható és szép.

TISZT: Szép? Ha szép, akkor jó, da?

MISU: Angol tiszt van benne. Angol! Katona. Haditengerész.

TISZT: Angol. No. És aztán?

MISU: Nem baj?

TISZT: Angol? Kicsi baj. De nem na-gyon.

MISU: Csakhogy nagyon vonzódik a japánokhoz.

TISZT: Japánokhoz? Akikkel most háborúzunk? Nyet... nyet, nagyon kell vigyázni!

MISU: Tessék csak idefigyelni! Ez az angol tiszt, ugyebár, házasságot ígérve, teherbe ejt egy japán leányt.

TISZT: Teherbe... az mit jelent?

MISU: Gyereket csinál neki, világos? Namármost, jönnek ide a színházba fiatal lányok, és akkor ilyen példát látnak maguk előtt...

TISZT: Rossz, rossz, nyet, nyet, na-gyon kell vigyázni lányok erköl-csére...

MISU: Na ugye! Pillangókisasszony — kilöve.

TIZEDES (*besiet, hátán az elmarad-hatatlan harmonika, halkán mond a tisztnek valamit, a tiszt bólint. A tizedes bent marad, elhúzódik és halkán játszani kezd a harmónikán.*)

TISZT: Nekem most kell menni, sür-gős. De jövők vissza. Színházat mu-száj indítani, kell sok mindent meg-beszélni. Lesz sok-sok hosszú érte-kezet. Meg szeminárium is lesz...

sok, sok. Kell azt is megnézni, társulat mit tud... mire képes.

MIND: Mindenre! Mindenre képes...

GUSZTI: Persze, megfelelő igazgatóvai az élen!

MISU: Ez egy mindenre képes társulat.

TISZT: Lesz igazgató, lesz. Hozok ide maguknak kicsi meglepetés. Kicsi? Nem kicsi! Nagy! (*Elmegy.*)

3. jelenet

(A tizedes bent marad, tovább játszik a harmonikán. És most egy különös jelenetsor kezdődik. A katona önfeledten játszik, mégpedig orosz népi táncdallamokat. A színészek egyre figyelmesebben hallgatják. Először Misu próbál valami ügyetlen, tétova mozgással táncot imitálni, de hát nem ismeri ezt a táncot. A tizedes észreveszi ezt a próbálkozást, jelzi, hogy nem úgy kell. Majd ő. Megmutatja. A színészek utána próbálják. Egyre jobban megy. Belép az a szovjet katona is, aki a II. felvonás végén társával együtt elvitte a tanárt magukkal. Ő is tanítgatja a színészeket, akik buzgó igyekezetükben elvétik még olykor, de egyre jobban belejönnek. Aztán a másik szovjet katonával együtt belép a szobába a tanár is. Meglepetten figyel a látványt. A színészek — a táncot tanító katona példáját követve, aki vezeti őket — kitáncolnak a szobából. A tizedes zárja be a sort, még mindig „szolgáltatta” a talpalávalót.)

4. jelenet

KATONA (*Halasihoz*): No, szagyityesz. (*Mutatja, hogy üljön le.*) Szagyityesz. Gyarsan, gyarsan. (*Halasi leül.*)

TISZT (*sietve visszajön*): Óh, tanár úr... már itt is van. Társulat? Színészek?

HALASI (*feláll, bizonytalan a dolgában, mert nem tudja, miért van ő*

itt): Elmentek. Arra, ni. Táncolva. Én ebből egy szót sem értek, kérem.

TISZT: Hát én értem? Megy szét már a fejem. Színházat csinálni magyaroknak...

HALASI: Őszintén szólva, meglehetősen furcsa, hogy az ön távozása után megjelent ez a két... vitéz katona, valósággal galléron ragadtak, előállítottak a parancsnokságra, ott kellett üldögélni, aztán davaj, davaj, gyarsan, gyarsan, és ide irányítottak... Már ne tessék haragudni... de ez...

TISZT: Óh, kicsi túlzás. Túl buzgóság, da? Parancsot kapták, menjenek oda és kérjék meg tanár urat, fáradjon be parancsnokság. Tapintatosan...

HALASI: Ez megtörtént. Tapintatosan, mondhatom. Itt vagyok. Szabadna megtudnom, miért?

TISZT: Kell nekem csinálni kultúra, színház, istenfáját. Megy már szét fejem.

HALASI: Miért kellett nekem ide jönnöm?

TISZT: Kell, hogy segítsen. Írt szindarabot! Ismeri színház! Találkozték társulattal. Van minden együtt. Színház, díszlet, társulat. Ők mondták: képesek mindenre.

HALASI: Valóban. Percek alatt... úgy eltanulták, amit az a harmonikás katona mutatott nekik. A katona húzta, ők meg...

TISZT: Táncolták, ahogy húzta orosz katona. Da. Képesek mindenre. De nincs direktor.

HALASI (*nem felel*).

TISZT: Haraso. Kell gondolkozni. De nem sokáig!

HALASI: Mit szólna a társulat?

TISZT: Ajjaj, társulat! Már csináltak pártokat. Mindegyik akar játszani — mást. Bánk bán — nem jó. Gamlet — nem jó. Pillangókisasszony — nem jó. Közben pedig muszáj csinálni színház! Palkovnyik meg-

eszi fejem, ha nem csinállok városban színház. Küld engem tankcsatába.

HALASI: Hogyan csinálhatnék olyasmit, amihez nem értek?

TISZT: Nem muszáj érteni — muszáj csinálni. Nekem is muszáj csinálni színház, neked is muszáj csinálni színház. Legyél te direktor.

5. jelenet

(A harmonikázó katona vezetésével visszatér a „táncoló menet”. A katona mögött nemcsak az iménti három színész, hanem a táncosnő és Rezső is — ő zárja be a sort.)

TIZEDES: Tovariss kapitán! Paszmatritye! Paszmatritye! Ocsiny haraso!

(A táncjelenet kibontakozik, a színészek kétségkívül ügyesen járnak, s rövid idő alatt elég jól belejöttek. A tiszt eleinte érdeklődéssel, majd kissé kedvetlenül, Halasi mindvégig bosszús meglepetéssel nézi a produkciót, amely aztán éles vágással abba marad, a színészek hatásváró pózban me-revednek meg.)

TIZEDES: Talanti! Ocsiny haraso! Talanti!

TISZT: Látom. Csakugyan képesek... mindenre. Közben meg is szaporodtak.

TÁNCOSNŐ: Ki lettem próbálva, és minden nagyon jól ment, nem igaz?

REZSŐ: Mindenben benne vagyunk.

TISZT (Halasihoz): Nos, látja, tanár úr?

HALASI (hasonló fojtottsággal): Úgy látszik, vállalni kell.

TISZT (színészekhez): Nos, uraim... produkció jól, nagyon jól sikerült. Jó társulat. Megkezdhetik működését. Játékokat. (Szavai közben nyílik a bejárati ajtó, szovjet katona lép be, maga után hívó intéssel beve-

zet egy eddig ismeretlen férfit.) Ohó, legjobb pillanat, uraim, legjobb pillanat! (Az ismeretlen férfi parasztruhában van, feltűnően nagy, bozontos bajuszt visel, lóhajtó ostor a kezében, meglehetősen riadt, fogalma sincs, miért hozták ide.) Nos, ... itt van régi ismerősük... (A színészek meg Halasi valóban meglepetés nélkül, kissé tartózkodó érdeklődéssel szemlélik a jövevényt.) Hohó... nem ismerik meg. Haraso kosztium. Originál. No, jöjjön csak közelébb... még közelébb... davaj, davaj... Ide élém.

ISMERETLEN (vonakodva megy közelebb): Jó napot... jó napot kívánok.

TISZT: Valóban nem ismerős? Úgy látszik, ez az álbajusz... (Odanyúl, megfogja a rémült ismeretlen bajuszt, meghúzza, az ismeretlen feljajdul, a tiszt meglepetten hátralep.) Ördögbe is... de hisz ez igazi... Volt bajusza a rendőrfőnöknek?

LAJOS: A Bandinak?

TISZT: Annak. Rendőrnek. Policáj. Aki megszökte kezemből. Volt bajusz vagy nem volt bajusz?

MISU: Nem volt... Persze hogy nem volt bajusza.

SZÍNÉSZEK (egymás szavába vágva): Tévedés... Ez nem ő... dehogyan a Bandi!

TISZT: Kicsoda maga? Nem maga szökte meg? Hogy került ide?

ISMERETLEN: Hát tudom én? Két katona... megállította a szekereket... kiabáltak, puskát fogtak, hogy forduljak meg. Ide hoztak.

TISZT: Mit vitt szekéren?

ISMERETLEN: Engedelmet kérek, trágyát... Ganét, magyarul mondván. Már mért baj ez?

TISZT: Szóval maga nem rendőrfőnök? Nem maga szökte meg.

ISMERETLEN: Én? Ééén? Isten őrizzen!

TISZT: Összetévesztették. Rettenetes nagy bajusz. Azt hitték, nem igazi.

ISMERETLEN: Már mért baj az, ha az embernek bajusza van... Csak nem kívánják tán, hogy levágjam?

TISZT: Ki akarja levágnatni maga bajuszát? Menjen isten hírével, vigye bajuszát. Növessze még nagyobbra.

ISMERETLEN: Még hogy már az én bajuszom gyanús...

TISZT: Hol van most szekere?

ISMERETLEN: Az utcán. Őrizetlen. És ha addig ellopja valaki! Elhajtja a lovakat...

TISZT: No, akkor sietni. Fel a székre, s egyenesen ki, a határba. Trágyájával.

ISMERETLEN: Megyek is, mihelyst lehet. De nem addig van az. Mert ha megint elibém állnak... Gyanús nekik a bajuszom...

HALASI: Van benne valami...

ISMERETLEN: Valami dokumentot... mind azt mondja: dokument... dokument.

TISZT *(leül az asztalhoz, ír egy pár sort)*: Neve.

ISMERETLEN: Gombos János. Helybeli lakos. Gömbös Gyula utca hetvenkettő.

TISZT: Gömbös Gyula utca? Fenébe is! Van ilyen?... Tegye el. Ha kérik, mutassa.

ISMERETLEN: Ez... dokument?

TISZT: Dokument.

ISMERETLEN: Pecsét? Stampli? Sehűn semmi? Jó ez így?

TISZT: Próbálja ki. Adja oda katonának.

ISMERETLEN *(dacosan odaadja a katonának)*: Dokument. Nesze!

KATONA *(elolvassa, visszaadja)*: Haraso... papa... haraso.

TISZT: Na látja. Most már mehet... Nyugodtan. Tévedés volt.

ISMERETLEN: Nyugodtan? Ki érti ezt? Na, isten áldja meg magukat. *(Elmegy.)*

TISZT *(töprengőn Halasihoz)*: Göm-

bös Gyula utca... Hát ez is van? Ki érti ezt?

LAJOS: Bocsnát... az imént tetszett valamit mondani...

GUSZTI: A társulatra vonatkozóan...

MISU: Megkezdhetjük a működést... nem?

REZSŐ: Ami pedig az igazgatói pozíció betöltését illeti...

TISZT: Igen, igen... Ott hagytam abba, amikor közbejött ez a... bajuszkirály... Azt akartam még mondani, hogy a társulat további tevékenységét... *(kint zaj, kiabálás, női hangok, a tiszt odafigyel)*... továbbá direktor személyét illeti...

6. jelenet

KATONA *(vadul benyit az ajtón)*: Tovarís kapitán! *(De nem folytathatja, mert őt félretolva benyomul a színre Katika, mögötte Maja, felűnnek a csugariak is, de őket a katona már nem engedi be.)*

KATIKA: Apa!... Apukám! *(Apjához fut, összeölelkeznek.)*

SZÍNÉSZEK: Maja... Nézd, a Maja!

LAJOS: Van már Cso-cso-szán!

GUSZTI: Melinda!

MISU: Ofélia... Ofélia!

HALASI: Kislányom... hogyan kerülsz te ide?

MAJA: No, maga szépember, alaposan ránk ijesztett. Azt hitte ez a szegény kislány, hogy elhurcolták az édesapját.

TISZT: Kislánya?... Őn mondta, hogy nincs kislánya... csak egy öreg rokon, a Katika néni.

MAJA: Katika néni!

TISZT: Egyszerre megjelenik itt valaki, aki eddig nem volt. Most van... Még mennyire meglep!

MAJA: Megláthatta volna, ha jól kinyitja a szemét... Ott sántikált a szeme előtt.

HALASI: De Majácska drága... azt hiszem, ennél most sokkal fontosabb dolgokról beszélgethetnénk.

TISZT: De ez is fontos... nagyon fontos. Szemem előtt sántikált. Vénasszonynak öltözve... egy fiatal lány. Ez ne volna fontos? Nagyon tanulságos.

HALASI: Hát kérem, ha megérti, jó... Ha nem érti...

TISZT: Félt. Tölem. Értem.

HALASI: Jó lenne, ha megértené.

TISZT: Fél? Félt?

KATIKA: Megáll egy autó a ház előtt. Aztán bejött két katona... és apát csak úgy... szó nélkül elvittek.

MAJA: Mit képzelhettünk?

MISU: Visít a fék a ház előtt!

LAJOS: És elviszik a házigazdát...
ajjaj!

GUSZTI: Szerencsére a végén minden jóra fordul.

MAJA: Történhetett volna rosszul is, nem?

KATIKA: Miért kellett idejőnnöd, papa?

HALASI: Ezt talán *(a tiszthez)* Önnek kellene megmagyaráznia... ez .. amúgy is, itt mindenkit érint.

TISZT: Valamit előtte... tisztázni. Az is mindenkit érint. A művésznót.

MAJA: Engem? És mindenkit érint? *(Tiszthez)* Magát is?

TISZT: Tanár úr... kérdezzen... maga.

HALASI: Én? Jó. Ugyanis... a társulatot is bizonyára érdekli... tehát fenntartja-e azt az elhatározását, hogy megválik a társulattól, vagy pedig... a tagja marad.

MAJA: Hogy maradok-e?...

SZÍNÉSZEK: Maradj, Maja... Maradj, Maja.

LAJOS: Te lennél a Cso-cso-szán!

GUSZTI: Szó sincs róla! Melinda!

MISU: Ofélia! Jer, Ofélia!

MAJA: Hát. Miért ne maradnék?

SZÍNÉSZEK: Marad a Maja! Jól van, Maja!

MAJA: Miért ne játszhatnám el akár-melyik szerepet?... Egy feltétellel!

Mégpedig azzal a feltétellel, hogy a bemutatón ott lesz az egész városparancsnokság! És maga is, feltétlenül.

REZSŐ: Bocsánat. Nem kellene-e tisztázni egy nagyon fontos körülményt... A társulat igazgatói pozíciójára vonatkozó elképzelésemet...

TISZT: Persze, persze, fontos kérdés. Társulat, művészek, művésznők! Önök városában muszáj csinálni életet, ki kell romok alól tápász-kodni.

7. jelenet

KATONA *(már nem tudja feltartani a csugariakat, benyit, mögötte to-lakszik befelé a három csugari):* Tovariss kapitán! Adna delegácija. Tri cseloveka... tri bangyit! *(A csugariak szinte félretolják.)*

I. CSUGARI: Maguk, tekintetes urak, tudnak ezekkel beszélni? Mert egy szavunkat sem értik.

II. CSUGARI: Jó napot kívánunk... Mán még köszönni is elfelejtünk ebben a nagy sietségben.

TISZT: Kik maguk és mit akarnak?

III. CSUGARI *(kerekre nyílt szemmel, mint aki csodát lát):* Né... tud magyarul... bizony isten, magyarul beszél.

I. CSUGARI: Mink vagyunk kérem a csugariak... Ha tetszenek ránk emlékezni.

II. CSUGARI: A három csugari.

III. CSUGARI: Egyenesen Csugarról.

HALASI: Egyenesen az Úri muriból, kapitány úr. Úri muri. Tetszik ismerni?

TISZT: Úri muri... az egy színdarab, nem? Akkor hát maguk színészek. Látom — be is öltöztek szerepükbe, istenfáját, megint egy társulat...

II. CSUGARI: Mondtam, hogy hiába minden beszéd. Egy szavunkat sem értik... ha értik, akkor meg nem hiszik.

GUSZTI: Ők, kérem, igaziak. Igazi három csugari. Tessék megnézni a tenyerüket.

TISZT (a három csugari nyitott tenyerébe néz, egyikét meg is tapogatja): Pravda. Kopog. És bajusz — az is igazi.

I. CSUGARI: Az a mi legnagyobb bajunk, kérem alázatosan, hogy senki nem akarja elhinni, amit mondunk.

II. CSUGARI: A pízünkhöz szeretnénk hozzájutni, amiért megdógoztunk.

III. CSUGARI: Amivel a Csörgő tekintetes úr tartozik.

II. CSUGARI: Mennyi időt tötöttünk, mennyit jöttünk, mentünk — hiába. Innen oda küldenek, onnan ide küldenek. A lovunk már ki sem bírta. Beledöglött.

III. CSUGARI: Papír... azt mondják: hun a papír? Írás kell mindenhez, azt mondják!

I. CSUGARI: Írást mink nem tudunk.

II. CSUGARI: Ha tán utolsó fillérünkért valami törvénycsavaró ügyvéd felírja a panaszt, akkor meg...

GUSZTI: Óh, buzogj vér, Csak buzogj!... Pardon, a Bánk bánban itt ez következik.

TISZT: Csak nem gondolják, én fogom kifizetni annak a hogy is hívják...

II. CSUGARI: Mánpedig azt valakinek egyszer ki kell fizetni. Örök ideig nem járkalhatunk a napszámunk után.

III. CSUGARI: A Csörgő tekintetes úr fél az oroszoktól. Ő tudja, miért. Felhányt a szekérre mindent, elmenekült. Lehet, hogy sose látjuk többet.

I. CSUGARI: Ott egye a fene, ahun van...

III. CSUGARI: A birtok ottmaradt.

I. CSUGARI: Örökös vagy mifene, mindig is vót, mindig is lesz. Mink avégett jöttünk, hogy megtudhasuk, kire marad a Csörgő-birtok, vagyis hogy...

TISZT: Maguk addig akarnak jönni-menni, amíg valaki meg nem fizeti azt a régi adósság?

II. CSUGARI: Addig, uram.

TISZT: Akkor most szépen mennek haza...

I. CSUGARI: Tekintetes úr nélkül?

II. CSUGARI: Lú nélkül, tessék mondani?

III. CSUGARI: Píz nélkül, uram? Mit mond a család?

TISZT: Összehívják a falugyűlést... Csinálni kell nagy-nagy értekezlet...

III. CSUGARI: Falugyűlést...

TISZT: Megcsinálnak határozatot... Dekrétum, da?

II. CSUGARI: Határozatot...

TISZT: Mostantól kezdve birtokba veszik elhagyott birtokot. Jussuk van hozzá. Dolgozták, művelték — föld maguké. Csugariaké. Jól mondom? Jól mondom.

II. CSUGARI: Csugariaké.

III. CSUGARI: Hát! Csugari föld — csugariaké. De milyen jól mondja.

I. CSUGARI: Hanem — ha erről valami papírt tetszene adni.

III. Csugari: Papír nélkül, ugye... nem megyünk semmire.

TISZT: Papír! Én adjak papírt? Nincs jogom... világos?

II. CSUGARI: Hát akkor — ide is hiába jöttünk.

TISZT: Papírt most már csinálnak maguk, érte? Az lesz a törvény. Maguk határozata. Dekrétum. Da.

I. CSUGARI: A földről is...

TISZT: Földről is.

II. CSUGARI: A birtokról is.

TISZT: Birtokról is.

III. CSUGARI: Ezt úgy értsük ugyan is, hogy mink leszünk az örökösök.

TISZT: Úgy értsük.

III. CSUGARI: Így már tiszta a helyzet!

I. CSUGARI: Ez az egyenes beszéd! No, emberek, indulás haza!

II. CSUGARI: Megálljunk már... mi-

vel indulsz haza? Megdöglött a lovunk...

III. CSUGARI: Tessék mondani, már ha szabad így szólítani, elvtárs úr, ahhoz a kicsi fődecskéhez lovat nem kaphatnánk-e? Mit csinálunk vele lú nélkül?

I. CSUGARI: Haza sem tudunk menni, Csugarra, lú nélkül!

TISZT: Ló? Azt lehet. Azt könnyen lehet. Van rá rendelet. Orosz katonaság ad lovat. Kimennek laktanýába. Város szélében. *(Papírra ír valamit.)*

II. CSUGARI: Megtaláljuk mink, attól nem kell félni. Ha lúrul van szó.

III. CSUGARI: Mán ne tessék haragudni, ne egyet tessék mán írni... hanem hármat. Hárman vagyunk mink, csugariak.

TISZT *(átadja a papírt)*: Vigyenek. Hármat.

II. CSUGARI: Na, emberek... most aztán!... ahány tekintetes úr van a világon! *(Botjukat rázogatva elmennek.)*

8. jelenet

HALASI: Nem vitás — igaziak. Ahogy Móricz megírta őket. Parasztok. Magyarok.

TISZT: Ezekre ráismerek. Nem játszanak színházat. Nincs okuk félelemre. *(Katikához)* Jó lenne, ugye, ha... nem kellene félni, soha, semmitől?

KATIKA: Mit gondol, milyen rossz volt egyszerre megöregedni.

MAJA: A félelem — öregít, láthatta! A színpadon, az más. Színpadon átalakulni — gyönyörűség.

MISU: A társulat ügyében viszont még mindig nem tudtunk zöld ágra vergődni.

GUSZTI: Nincs például igazgatónk.

REZSŐ: Ami igen nagy baj.

GUSZTI: Szavazással, sajnos nem sokra megyünk, tekintettel arra...

TISZT: Ahány szavazó, annyi jelölt.

Tudom. Én azt mondom, ha ő *(Halasira mutatva)* elvállalja, akkor maguk is vállalják őt.

MAJA: Kálmán bácsi? De hisz ez nagyszerű!

KATIKA: Ezért kellett idejönnöd, apa? Értesz hozzá, apa?

HALASI: Ó mondta: nem muszáj. Náluk is ez a szokás — mostanában. TISZT: Nem kell félni... megijedni. Igazgató nem nehéz mesterség. Ír sok-sok önéletrajz. Csinálja, amit mond neki felülről miniszterhelyettes...

GUSZTI: Szerencsés gondolat! Kálmán bácsi, kedves direktorunk vezetésével...

LAJOS: A szerepeket szépen újra kiosztva...

MISU: Továbbra is nyitott kérdés azonban...

REZSŐ: ... az ám, hogy mit fogunk játszani.

GUSZTI: Továbbra is ragaszkodom hozzá... A Bánk

MAJA: Vállalom!

MISU: Hamlet.

MAJA: Vállalom!

LAJOS: Operett. Vidámság, dal... ez kell a népnek.

MAJA: Azt is. Igen! Azt is!

LAJOS: Felvenném azt a fehér tengerésztszti egyenruhát... De eljátszhatom például az Ádám szerepét is Az ember tragédiájából.

MAJA: Éva! Azt is! Remek!

MISU: Bocsánat. Csak felteszek egy kérdést a kapitány úrnak. El tud ön képzelni a proletariátus színpadán egy szigorúan vallásos színdarabot? A biblia — versben feldolgozva. Ádám és Éva. Meg Lucifer. Sőt! Maga az Úr!

TISZT: Biblia? Ádám? Éva? Muszáj éppen biblia? Ádám, Éva?

MISU: Meg az Úr! Na ugye. Ez is el van intézve.

LAJOS: De kérem, Az ember tragédiája — remekmű.

GUSZTI: Én akkor is: ellene szavazok.

TISZT: Mi neki mondanivalója... eszmei? Igyea?

REZSÓ: Kitűnő kérdés!

GUSZTI: Majd én megmagyarázom. Röviden. Egy hasonlattal. Például — halad az emberiség. A maga útján. Színről színre. Mint most, az önök hadserege, Berlin felé. És amikor a célt elérik, visszafordulnak. Kezdi előlről. Tizenötször egymás után.

TISZT: Berlintonl vissza? Nyet, nyet!

GUSZTI: Nem játszható el. Hallottátok.

REZSÓ: Bocsánat, nem egészen így áll a helyzet. Ádám, vagyis az emberiség... ha elbukik, újakezdi. Újakezdi, mert szeret küzdeni, mert bízik a jövőben.

TISZT: Bizik? Az jó.

GUSZTI: De hiába bízik, mindig elbukik.

TISZT: Elbukik? Nem jó.

REZSÓ: De mindig újakezdi, mert optimista.

TISZT: Optimista? Jó!

GUSZTI: Éppen ellenkezőleg. Folyton elbukik, tehát pesszimista.

TISZT: Pesszimista? Nem jó.

REZSÓ: Nem pesszimista! Optimista! Ember küzdj és bízva bízzál. Ez a vége.

TISZT: Bízzál ember? Az a vége? Jó!

GUSZTI: Nem az a vége! Kihűl a föld, és megeszik egymást az esz kimók. Az a vége.

TISZT: Megeszik egymást? Nem jó.

REZSÓ: Nem igaz! Optimista!

GUSZTI: Hazudsz, mert igenis pesszimista!

(A vitázók két oldalról közreveszik a tisztet, rajta keresztül kiabálnak egymásra. Egyik oldalon Rezső és Lajos, a másik oldalon Misu és Guszti. Felváltva kiáltoznak: Pesszimista... optimista... pesszimista... optimista... pesszimista... optimista... A tiszt

hol ide, hol oda kapja a fejét. A végén megújja.)

TISZT: Csend! Csend. vagy lövök! *(Elhallgatnak.)* Ebbe lehet belebolondulni. Nem csinállok nektek tovább színház. Csináljátok magatok. Csináld te, tovább, direktor. Én elmegek... inkább elmegek tűzbe, vonalba, tankcsatába... istenfátokat, de színház többé soha-soha nem csinálom.

TIZEDES *(halkan a Hajmási Pétert kezdi játszani a Csárdáskirálynőből!)*.

MISU *(mindenkit csendre int, kézzel-lábbal, de hangtalanul a harmonikázó tizedesre hívja fel a figyelmet. Mindenki odafigyel. Misu a Tiszt-hez):* Jól halljuk kérem? Hiszen ez a Hajmási Péter...

TISZT: Igen. Nagyon ismerik nálunk. Szereti közönség.

MISU: Csárdáskirálynő!... Gyerekek, Csárdás-király-nő! Hát nem értitek?

LAJOS: És játsszák is, tessék mondani?

GUSZTI: Szabad játszani?

REZSÓ: Nincsen betiltva?

TISZT: Betiltva? Dehogyan! Szereti a publikum. Kálmán Imre. Ott az a címe, Sylvia.

GUSZTI: Csárdáskirálynő! Gyerekek! Meg van mentve a haza! *(Dünynyögi a dallamot, vidáman illegeti magát.)*

LAJOS: Ez kell a népnek! *(Ő is énekelni kezd, majd egy újakezdekör mindenki belevág a Hajmásiba. Csak olykor lép ki valaki, hogy egy-egy mondatot mondjon a közönség felé.)*

MISU: Tódulni fog a közönség!

MAJA: Ötszázszor egymás után!

MISU: A végén a közönség ütemesen tapsol.

(Zene és ének átvált a Hej cicára. Viharos, jókedvű tánc, finálé következik.)

GUSZTI: Mondja valaki, hogy nem
tart össze a mi kis társulatunk!

REZSŐ: Mi lesz itt, gyerekek?

MISU: Véresre tapsolja a tenyerét a
közönség!

LAJOS: Vastaps a végén!

MAJA: Ötszázszor egymás után!

TISZT: Nos, igazgató úr, végre együtt
a társulat, kezdődhet a játék.

GUSZTI: Meggyulladnak a sikertől a
függönyök!

KATIKA: Hát nem gyönyörű, tessék
mondani?

(V é g e.)

KOVÁTS MARGIT: MEDÚZA